

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan lakiehdotuksen tavoitteet, joilla pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä sekä nopeuttamaan palveluihin pääsyä, ovat kannatettavia. Kunnan vastuuta kotouttamisesta lisätään ja jatko-ohjausta esimerkiksi työllisyyspalveluihin tehostetaan. Samalla kiinnitetään huomiota kunnan ja hyvinvointialueen väliseen yhteistyöhön asiakkaan palvelutarpeen lähtökohdista. Uusi monialainen kotoutumissuunnitelma on erityisen kannatettava lisäys. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan lainsäädännössä tulisi kuitenkin vielä täsmentää monialaista yhteistyötä, tiedonvaihtoa sekä vastuunjakoa kunnan ja hyvinvointialueen välillä.

Kotoutumisajan lyheneminen kahteen vuoteen on tiettyjen asiakassegmenttien osalta ongelmallista. Lainsäädännössä olisi tärkeä määrittää kriteerit, joilla kotoutumisaikaa voitaisiin tarvittaessa harkinnanvaraisesti pidentää. Esimerkiksi kv-suojelua saava, luku- ja kirjoitustaidoton ja/tai kouluttamaton henkilö tarvitsee pidemmän kotoutumisajan kuin tutkinnon kotimaassaan suorittanut henkilö. Monilla asiakkailla kotoutuminen on lähtökohtaisesti pidempi prosessi kuin nyt ehdotettu 2 vuoden määräaika, ja työelämään siirtymiseksi tarvitaan pitkäaikaista, intensiivistä ja monialaista tukea.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että perheryhmäkotien ja alaikäisten, ilman vanhempaa saapuvien osalta sääntely olisi lakiehdotuksen mukaisesti jatkossa selkeästi sosiaalihuoltolaissa ja vastuu näiden henkilöiden osalta hyvinvointialueella. Perheryhmäkotiin asumaan muuttavat lapset ovat haavoittuva kohderyhmä, joka tarvitsee sosiaalihuoltolain mukaista ammatillista tukea ja osaamista.

Laissa keskitytään erityisesti kunnan rooliin ja tiedontarpeeseen. Olisi tärkeää, että myös hyvinvointialueen tiedonsaanti huomioitaisiin. Esimerkiksi tilanteissa, joissa kunta neuvottelee ELY-keskuksen kanssa, tulisi myös hyvinvointialueen tiedonsaanti turvata. ELY-keskuksen kautta saatavat tiedot sisältävät usein sosiaali- ja terveydenhuollon tietoa. Näiden tietojen tulisi olla hyvinvointialueen saatavilla ja käytössä ennen henkilön maahan saapumista. Tiedoissa voi olla myös hyvin arkaluontoisia tietoja esimerkiksi henkilöön kohdistuneesta kidutuksesta. Tällaisten tietojen käsittely edellyttää sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön osaamista. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja tulisi luovuttaa ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Monialaisen tuen tarve ja monialainen yhteistyö tulee määritellä lainsäädännössä selkeästi. Mikäli asiakkaalla todetaan palvelutarpeen arvioinnin/alkukartoituksen yhteydessä sote-palvelujen tarve, tulee kunnan ja hyvinvointialueen edustajien osallistua suunnitelman laadintaan yhdessä. Yhteistyön tulee olla selkeästi määriteltyä ja eri osapuolia velvoittavaa.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

-

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

-

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

39§-41§ Hyvinvointialueen tulisi olla selkeämmin osallisena kuntiin ohjaamisen prosessissa. Kuntiin ohjautuvilla asiakkailla on pääsääntöisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tuen tarvetta. On perusteltua, että hyvinvointialueen osallisuus toteutuu myös strategisella tasolla.

Lakiesityksessä hyvinvointialueen asema yhteistyön suunnittelussa näyttäytyy harkinnanvaraisena. On tärkeä varmistua siitä, että hyvinvointialue on läsnä alueellisessa suunnittelussa. Hyvinvointialuetta tulisi lähtökohtaisesti kuulla jokaisessa prosessissa.

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

49§ Veloitteen tulisi lähtökohtaisesti olla kahdensuuntainen, ei ainoastaan hyvinvointialueelta kuntaan päin suuntautuva. Pykälässä 45§ kuntaa ohjataan huolehtimaan yhteistyöstä. Pykälän 49§ sisältöön olisi luonteva lisätä tämä velvoite yhdenvertaisesti.

Valtion korvaukset (8 luku)

58§ mukaan kunta tekee sopimuksen ELY-keskuksen kanssa pakolaisten vastaanotosta. Sopimus on edellytys kustannusten korvaamisesta. Tämän lisäksi kunnassa tulee olla laadittuna pakolaisohjelma. Tässä kohdassa ei ole mainittu mitään hyvinvointialueen korvauksista ja sopimuksen mahdollisista vaikutuksista niihin. Olisi hyvä määrittää selkeästi, mitä hyvinvointialueelta edellytetään korvausten maksamiseksi.

60§ mukaan tulkitsemisesta aiheutuvat kustannukset sisältyvät valtion varoista maksettavaan laskennalliseen korvaukseen. Tulkkia tarvitaan usein erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asiointikäynneillä. On tärkeää, että koulutetun ja virallisen tulkin saanti näillä asiointikäynneillä turvataan myös jatkossa.

63§ mukaan kunnille hyvitetään vastaanotosta aiheutuneet välttämättömät kustannukset. Nämä kustannukset tulisi määrittää tarkemmin eikä niiden osalta tulisi olla tulkinnanvaraa. Kustannukset tulisi huomioida myös kuntaan muuttovaiheen ajalta. Useat kustannukset kuten esimerkiksi ruokatarvikkeet ja asunnon kalustaminen ajoittuvat muuttovaiheeseen, eivät sitä edeltävään aikaan.

67§ mukaan ELY-keskus pyytää lausunnon korvausten hyväksyttävyydestä vastaanottokeskukselta. Olisi perusteltua määritellä mitkä kustannukset ovat hyväksyttäviä ja päätöksenteon tulisi olla selkeää ja asiakaslähtöistä ja sen tulisi tapahtua ilman aiheetonta viivytystä asiakkaan tilanne huomioon ottaen. Lausuntojen pyytämisestä olisi perusteltua luopua kokonaan. Sosiaalihuollon ammattihenkilön palvelutarpeen arvioinnin tulisi olla riittävä peruste.

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

-

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Kiviluoto Jenni
Varsinais-Suomen hyvinvointialue